

ДИНАМІКА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Ольга РИМАР, Алла СОЛОВЕЙ

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. Статтю присвячено вивченню та аналізу місця фізичної культури в ієрархії цінностей студентів вищих навчальних закладів. Досліджено динаміку ціннісних орієнтацій у студентів упродовж навчання у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, ієрархія цінностей, фізична культура, студенти вищих навчальних закладів.

Постановка проблеми. Проблема життєвих цінностей у сучасних соціально-економічних умовах набуває гострого звучання. Інтерес до ціннісної проблематики збігається з перетворенням у суспільстві. Поза людиною і без людини цінності не існують [3].

У студентської молоді недостатньо розвинене мотиваційно-ціннісне ставлення до занять фізичною культурою. Це обумовлює пасивне ставлення значної кількості студентів до занять фізичними вправами, що свідчить про необхідність подальшого пошуку ефективних шляхів формування у студентів активного позитивного ставлення до занять [5].

Сучасна молодь проходить своє становлення в досить складних умовах перелому старих стереотипів й формування нових соціальних відносин. Стили спілкування, світосприйняття пріоритетів, спосіб життя, зміст дозвіллевої діяльності стають серйозною основою для тенденцій розвитку нових ціннісних орієнтацій. Ціннісні орієнтації не виникають у людини раптово, а формуються поступово, протягом усього процесу соціалізації індивіда як центральний стрижень свідомості і діяльності, найважливіший компонент структури особистості [6].

Ураховуючи сказане, не виникає сумнівів, що вивчення місця фізичної культури в ієрархії цінностей сучасного студента не втрачає своєї актуальності.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Виконано чималу кількість наукових та науково-популярних праць із вивчення ціннісних орієнтацій у студентів вищих навчальних закладів, зокрема: Л.С. Іванова [4] виявила особливості відмінностей динаміки системи ціннісних орієнтацій студентів від першого курсу до випускного; С. Дикарев [2] здійснив аналіз мотивів студентів економічного профілю до фізичної культури і спорту; В. Гольберг [1] з'ясував основні фактори, які сприяють формуванню інтересу до занять фізичною культурою і спортом студентської молоді.

Разом з тим проведений аналіз літературних джерел та наукових досліджень свідчать про те, що проблема вивчення місця фізичної культури в ієрархії цінностей студентів не була предметом спеціального вивчення.

Мета дослідження – дослідити ціннісні орієнтації студентів різних курсів.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, анкетування, методи математичної статистики.

Результати дослідження. Для з'ясування місця фізичної культури в ієрархії цінностей сучасного студента, а також вивчення особливостей динаміки ціннісних орієнтацій ми розробили анкету згідно з наявними соціологічними стандартами. У дослідженні взяли участь студенти першого, другого, третього та четвертого курсів основного навчального відділення факультету технології деревообробки спеціальності «інженер-технолог» (198 студентів) Національного лісотехнічного університету України.

Слід відзначити, що ієрархія мотивів упродовж життя постійно змінюється, проте, як за свідчує Л.С. Іванова [4], існують ціннісні орієнтації, що відтворюють об'єктивні вимоги буття, які людина відчуває як істинні цінності, що мають абсолютний сенс і задані самим Богом. Від того якими мотивами керуватиметься людина, залежить її життя як істоти фізичної, соціальної та духовної. Таким чином, загальнолюдські цінності бувають духовні, фізіологічні та соціальні.

Цікаво було з'ясувати, як студенти різних курсів розставляють в ієрархічній послідовності загальнолюдські цінності і яке місце посядуть цінності фізичної культури (табл. 1).

Таблиця 1

**Показники рейтингу загальнолюдських цінностей
у студентів різних курсів**

Цінності		Курси			
		1-й	2-й	3-й	4-й
1	Здоров'я	3	4	5	9
2	Спілкування	2	1	2	3
3	Високий статус	9	7	4	4
4	Сім'я	4	3	3	1
5	Соціальна активність	16	16	16	16
6	Зовнішній вигляд (відповідність критеріям краси)	1	2	1	2
7	Допомога й милосердя	15	15	15	15
8	Матеріальні блага	8	8	7	6
9	Вища освіта	7	6	6	5
10	Віра в Бога	6	7	8	7
11	Відпочинок	14	13	14	14
12	Самореалізація	11	12	11	11
13	Любов	5	9	9	9
14	Визнання	12	11	13	13
15	Цікава робота	13	14	12	12
16	Свобода	10	10	10	8

Упродовж навчання у вищій ієрархії деяких цінностей змінюється суттєво, інших залишається незмінною. Так, наприклад, важливі складові особистості сучасного студента це – «зовнішній вигляд» (відповідність критеріям краси), «спілкування», які залишаються на провідних місцях в рейтингу цінностей; зростають в рейтингу цінності «сім'я», яка у студентів першого курсу займала 4 позицію, а у четвертого курсу – 1 місце; «матеріальні блага», «свобода», «високий статус»; знижується в рейтингу цінність «здоров'я» з третього на дев'яте місце; залишаються майже незмінними духовні цінності.

На питання анкети „Чи займаєтеся ви систематично спортом?“ (рис. 1) студенти першого курсу відповіли: так – 30%; ні – 70%; студенти другого курсу відповіли: так – 26% ; ні – 74%; студенти третього курсу відповіли: так – 19%; ні – 81%; студенти четвертого курсу: так – 15%, ні – 85%. Вивчаючи це питання, ми можемо констатувати низький показник залученості студентів різних курсів у систематичні заняття спортом та робити невтішні висновки щодо втрати бажання, інтересу, мотивації до цих занять упродовж навчання.

Згідно з відповідями респондентів на запитання „Яке ваше ставлення до обов'язкових занять фізичною культурою?“ можна спостерігати тенденцію зниження фізичного виховання як цінності від першого курсу до випускного. Це свідчить про те, що велика кількість студентів не усвідомлює необхідності занять фізичним вихованням для свого розвитку, для того щоб стати активними членами суспільства, готовими до праці.

Як видно з рис. 2 студенти першого курсу 77,9%, позитивно ставляться до обов'язкових занять фізичним вихованням; у студентів другого курсу цей показник становить 57%, третього курсу – відсоток позитивного відношення зменшується до 48%, а на четвертому курсі цей показник становить 45%.

Ці відповіді дали змогу нам зрозуміти, що відповідно до того, як змінюється ставлення до занять, змінюються і ціннісні орієнтації студентів, оскільки вони тісно пов'язані з мотивами, інтересами, ставленням до себе і навколишнього середовища, у тому числі змінюється і рівень здоров'я та фізичної підготовленості студентів.

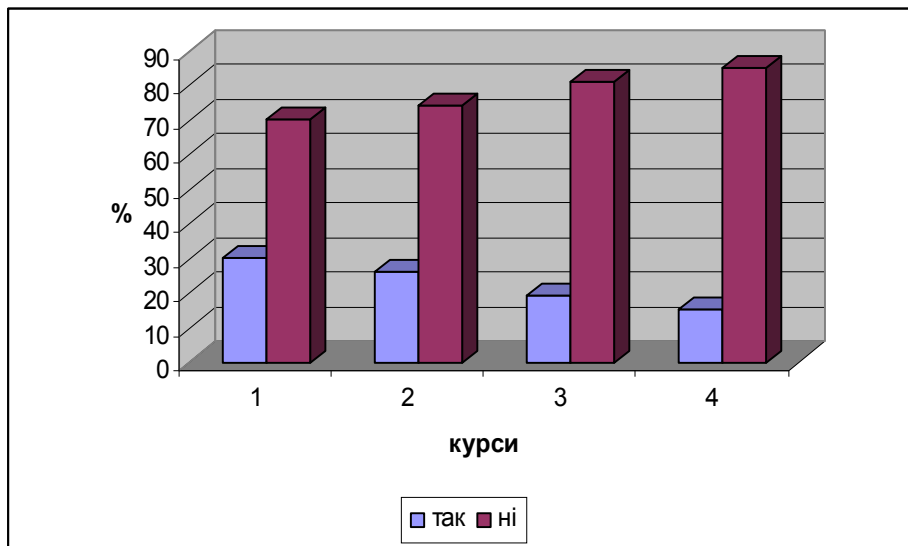

Рис. 1. Показники залученості до систематичних занять спортом у студентів різних курсів

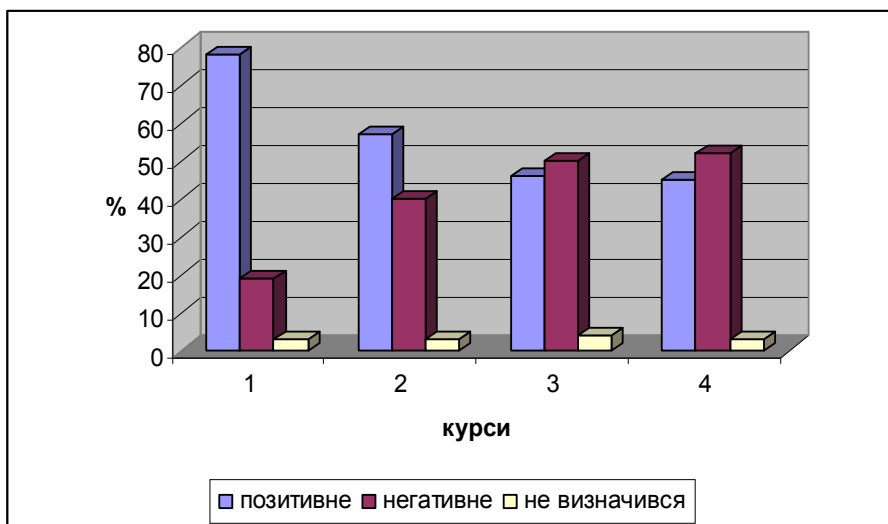

Рис. 2. Ставлення студентів різних курсів до обов'язкових занять з фізичного виховання

Далі запитання анкети звучало так: „Які ціннісні орієнтації спонукають вас до занять фізичним вихованням?“

Це дало нам змогу з'ясувати, які саме ціннісні орієнтації скеровують і координують діяльність студентів. Результати відповідей респондентів подано в табл. 2.

Таблиця 2

Аналіз ціннісних орієнтацій студентів різних курсів

Курси	Ціннісні орієнтації (%)		
	духовні	суспільні	фізичні
1	35	12	53
2	29	47	24
3	21	61	18
4	19	65	16

Якщо на першому курсі фізичні цінності спонукають студентів до занять, то уже на другому, третьому та четвертому, на жаль – ні. Студенти другого, третього, четвертого та п'ятого курсів надали перевагу суспільним цінностям, тому можна говорити про те, що фізична

цінність як така, втрачає своє значення. Це свідчить про те, що фізкультурно-спортивна діяльність ще не стала для студентів потребою. Можна зробити висновок, що змінюючи ціннісні орієнтації із фізичних на суспільні чи духовні все-таки втрачаються цінності, такі як здоров'я, активний відпочинок, гармонійний розвиток.

Наступне запитання ми поставили так: „Які, на вашу думку, цінності виховує фізичне виховання?" Питання було відкритим, тому респонденти повинні були самостійно вказувати цінності та пронумерувати їх у порядку важливості (табл. 3).

Таблиця 3

Визначення цінностей фізичного виховання студентами різних курсів

Навчальні курси				
Ранг	1	2	3	4
1	здоров'я (26%)	здоров'я (24%)	здоров'я (23%)	здоров'я (22%)
2	гармонійний розвиток (22%)	гармонійний розвиток (23%)	гармонійний розвиток (22%)	фізична підготовленість (20%)
3	відповідальність (20%)	емоційний підйом (21%)	визнання (20%)	визнання (18%)
4	спілкування (18%)	активний відпочинок (20%)	спілкування (18%)	спілкування (17%)
5	визнання (14%)	спілкування (12%)	вольові якості (9%)	емоційний підйом (15%)
6	-		активний відпочинок (8%)	активний відпочинок (6%)
7				вольові якості (2%)

Отже, при визначенні цінностей фізичного виховання студенти різних курсів на перше місце поставили здоров'я. Усі вони переконані, що найважливіша цінність фізичного виховання – це підвищення рівня здоров'я, фізичної підготовленості та гармонійний розвиток особистості (фізичні цінності). Слід зауважити, що знання щодо важливості цього аспекту у студентів різних курсів сформовані, а от мотиви, що спонукають їх до занять, дещо інші. Що стосується знань щодо інших цінностей, то відповіді студентів різних курсів розділилися, зокрема студенти першого курсу на високе місце поставили відповідальність (20%), другого курсу – емоційний підйом (21%), а це духовні цінності; студенти третього та четвертого курсу – суспільні (визнання (20%, 18%), спілкування (18%, 17%)).

Питання „З якою метою ви відвідуєте обов'язкові заняття з фізичного виховання?" дало можливість виявити мотиви студентів щодо фізичної культури. За даними табл. 4 можна спостерігати кількісні зміни мотивів студентів різних курсів.

Таблиця 4

Мотиви до обов'язкових занять фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів

Мотиви	Навчальні курси			
	1	2	3	4
Отримання заліку	10	4	3	2
Емоційний підйом	8	2	2	3
Спілкування	6	1	1	1
Особистий престиж	9	5	6	5
Покращення здоров'я	1	6	9	8
Корекція фігури	3	3	4	4
Підвищення рівень фізичної підготовленості	2	8	8	9
Гармонійний розвиток	5	10	10	10
Прихильність до спорту	4	9	7	7
Активний відпочинок	7	7	5	6

Дуже важливо, щоб студенти постійно отримували від занять фізичним вихованням тільки позитивні емоції (задоволення, відчуття радості, психологічної розрядки, розваги), тому необхідно так будувати навчально-виховний процес, щоб він сприяв розвитку здатності бачити цінності життя, досягнення повноти буття.

З отриманих результатів можна зробити висновки про те, що знання щодо цінності фізичного виховання загалом у студентів різних курсів сформовані на достатньому рівні, однак мотиви до занять, унаслідок певних причин, дещо відрізняються від знань.

Висновок. У ході наших досліджень спостерігається чітка тенденція до спаду та взаємозалежності показників стану здоров'я, залученості та ставлення до фізичного виховання у студентів різних курсів. Це свідчить про зниження фізичної культури як цінності від першого курсу до випускного, про те, що велика кількість студентів не усвідомлює необхідності занять фізичним вихованням для свого здоров'я, розвитку та для того, щоб стати активними членами суспільства, готовими до праці. Упродовж навчання у вищій ієрархії деяких цінностей змінюється суттєво, а інших залишається незмінною.

Список літератури

1. Гольберг В. Формування інтересу до занять фізичною культурою і спортом у студентської молоді / В. Гольберг, В. Лисяк // Сучасні проблеми формування здорового способу життя студентської молоді : матеріали I міжвуз. студ. наук.-практ. семінару. – Л., 2008. – С. 16–20.
2. Дикарев С. Вивчення позитивної мотивації до занять фізичною культурою і спортом у студентів Харківського інституту банківської справи / С. Дикарев, В. Лисяк // Сучасні проблеми формування здорового способу життя студентської молоді : матеріали I міжвуз. студ. наук.-практ. семінару. – Л., 2008. – С. 10–15.
3. Єжова О. Життєві цінності учнівської молоді закладів профтехосвіти / О. Єжова // Фізичне виховання, спорт, культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Вол. НУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2008. – Т. 1. – С. 44–47.
4. Іванова Л. С. Динаміка ціннісних орієнтацій студентів педагог. вузу // Практична психологія та соціальна робота / Л. С. Іванова, В. В. Овсянікова. – 2007. – № 3. – С. 16–19.
5. Стасюк Р. М. Вивчення мотиваційно – ціннісного ставлення студентів до занять фізичними вправами / Р. М. Стасюк, Т. О. Лоза // Сучасні проблеми фіз. вих. та спорту школярів і студентів України : матеріали IV Всеукр. наук. студент. конф. / Стасюк Р.М., Лоза Т.О. – Суми, 2004. – С. 92–96.
6. Чабан І. П. Вивчення значення мотивації студентів до занять ФК / І. П. Чабан // Сучасні проблеми фіз. виховання та спорту школярів і студентів України : матеріали IV Всеукр. наук. студент. конф. – Суми, 2004 – С. 58–62.

ДИНАМИКА ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТИРОВ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

Ольга РЫМАР, Алла СОЛОВЕЙ

Львовский государственный университет физической культуры

Аннотация. Статья посвящена изучению и анализу места физической культуры в иерархии ценностей студентов высших учебных заведений. Также исследована динамика ценностных ориентаций в студентов в процессе обучения в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: ценностные ориентации, иерархия ценностей, физическая культура, студенты высших учебных заведений.

DYNAMICS OF VALUES IN HIGHER EDUCATION

Olga RYMAR, Alla SOLOVEY

Lviv State University of Physical Culture

Abstract: the article is devoted to the research of the peculiarities of values formation of university students. The article analyses the importance of physical culture in the hierarchy of modern student's values. The scientific work deals with the dynamic study during educational process in higher educational establishments.

Keywords: value orientations, the hierarchy of values, physical culture, students of higher educational establishments.